

TÜRK DIŞ TİCARETİ ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ BEKLENTİ: TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞI

Doç.Dr.Ali Rıza SANDALCILAR

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
aliriza.sandalcilar@erdogan.edu.tr

Eda PALYOŞ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı
eda_palyos@hotmail.com

Özet

Ekonomik faaliyetlerin temel amacı toplumsal refahı maksimum seviyeye ulaştırmaktır. Bu kapsamda AB ile ABD arasında Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) oluşturulmaya çalışılmaktadır. TTIP'in dünya ticareti üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin ortaya çıkması beklenmektedir. TTIP'ten etkilenecek ülkelerden biride Türkiye'dir. Bu çalışmanın amacı TTIP'in dünya ticareti ve Türk dış ticareti açısından önemini vurgulamak; Türk dış ticaretinin karşılaşılabileceği olumsuz etkileri ortaya koymaktır. Analizde Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırılması (SITC) ve Geniş Ekonomik Kategorilere göre Sınıflandırma (BEC) kullanılmıştır. Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mal grupları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Ekonomik Entegrasyon, Gümrük Birliği, TTIP

THE NEGATIVE EXPECTATION ON TURKISH FOREIGN TRADE: TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP

Abstract

The main purpose of the economic activities is that social welfare raise the maximum level. In this context, Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) is trying to establish between the US and the EU. It is expected to occur the positive and negative effects of TTIP on world trade. Turkey is one of the countries that will be affected from TTIP. The main aim of this study is to emphasize the importance of TTIP for the world trade and for Turkish foreign trade. The Standard International Trade Classification (SITC) and The Classification by Broad Economic Categories (BEC) were used in the analysis. The commodity groups that Turkey has a comparative advantage have been identified.

Keywords: Foreign Trade, Economic Integration, Customs Union, TTIP

1.GİRİŞ

Ekonomik faaliyetlerin temel amacı toplumsal refahı maksimum seviyeye ulaştırmaktır. Dünya kaynaklarının sınırlı olduğu dikkate alındığında toplumsal refahı arttırmak çok kolay olmamaktadır. Ülkeler bu doğrultuda sürekli ulusal ve uluslararası düzeyde politikalar geliştirmektedir. Bunlardan biri de ekonomik entegrasyon politikalarıdır. Ülkeler ekonomik kaynaklarını birlikte harekete geçirerek toplumsal refahlarını arttırmayı hedeflemektedirler.

Bu doğrultuda AB ve ABD ekonomik kaynaklarını birlikte harekete geçirerek toplumsal refahlarını maksimum seviyeye ulaştırmak için ortak hareket etme kararı almışlar ve bu kapsamda çalışmalara başlamışlardır. Hiç kuşkusuz bu durum üçüncü ülkeler üzerine olumlu ve/veya olumsuz etkiler yapabilecektir.

Bu çalışmada ilk önce AB ve ABD arasında oluşturulmaya çalışılan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nın tarihsel süreci açıklanacaktır. Sonrasında AB ve ABD'nin oluşturmayı hedefledikleri ortak ekonomik bölgenin dünya ekonomisi açısından önemi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Son olarak ise söz konusu bölgenin oluşması halinde Türk dış ticaretine yapabileceği olası etkiler açıklanmaya çalışılacaktır.

2. TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞI

Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO), AB ve ABD arasında gerçekleştirilmesi düşünülen kapsamlı ticaret ve yatırım ortaklığı anlaşmasıdır. TTYO, literatürde daha çok İngilizce kısaltma olan TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership) ile adlandırılmaktadır. Aşağıda TTIP görüşmelerinin tarihi süreci, kapsam ve içeriği ile dünya açısından önemi açıklanmaya çalışılmaktadır.

2.1.TTIP'in Tarihi Süreci

AB ve ABD uzun yıllardır çok farklı alanlarda stratejik boyutlar içeren bir ortaklığa sahiptir. Bu ortaklığın ekonomik bağlarını daha da kuvvetlendirmeye yönelik düşünce 1990'larda başlamış, 2007 Nisan ayında AB-ABD arasında gerçekleştirilen zirvede böyle bir anlaşmanın stratejik boyutları tartışılmaya başlanmıştır (Özturak ve Duvan, 2014, s.6). Yani Transatlantik ortaklığı kararı birdenbire ortaya çıkmış bir gelişme değildir. AB ve ABD'nin yaklaşık 20 yıl önce başlattıkları transatlantik ilişkiler çerçevesinde ele alınması ve iki taraf arasında sağlam iktisadi ve siyasi temellere dayanan bir ilişki bulunduğunu göz ardı etmemek gerekir (Kotzios ve Liacouras, 2006).

Kasım 2011'de düzenlenen AB-ABD Zirvesi'nde, küresel ekonomik krizden sarsılan Avrupa Birliği ve ABD'de büyümeyi canlandırmak ve istihdam yaratmak için en iyi çözümün iki bölge arasında kapsamlı bir serbest ticaret anlaşması oluşturarak ticaret ve yatırım ilişkilerinin güçlendirilmesi olacağı yönünde karar alındı. Bu tespit doğrultusunda, Avrupalı ve Amerikalı yetkililer tarafından TTIP sürecinin geciktirilmeden başlatılması için yoğun hazırlık çalışmaları yürütüldü (Akses, 2014, s.1).

Bu kapsamda kurulmuş olan “Büyüme ve İstihdam Konusunda Yüksek Seviyeli Çalışma Grubu”nun (High Level Working Group on Jobs and Growth) 11 Şubat 2013 tarihli raporunda tarafların kapsamlı bir ikili ticaret ve yatırım anlaşması için görüşmelere başlanması yönündeki önerisi HLWG'nin sonuç raporunda açıklanmıştır. Bunun üzerine, 13 Şubat 2013 tarihinde AB ve ABD ortak bir açıklama yaparak aralarında Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı yapmak üzere müzakerelere başlayacağını duyurmuşlardır. Ayrıca müzakerelerin en geç iki yıl içinde bitirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda AB-ABD arasındaki transatlantik anlaşmasının kapsamını görüşmek üzere, AB ile ABD'nin müzakere heyetleri arasında gerçekleşen ilk tur görüşmeleri 07-12 Temmuz 2013 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

AB ve ABD arasında imzalanması düşünülen ve sonucunda dünyanın en büyük serbest ticaret ve yatırım bölgesi oluşacak olan bir anlaşma olan TTIP'in son olarak 11–15 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla 14. tur görüşmeleri Brüksel'de meydana gelmiştir. Pazara erişim düzenleyici işbirliği ve kurallar gibi müzakere konularına odaklanılmıştır. Bir sonraki müzakere turu büyük olasılıkla 2016 sonbaharda meydana gelecektir (European Commission, Public Report of the 14th Round of Negotiations, Brussels, 11-15 July 2016, <http://trade.ec.europa.eu; E.T:12.08.2016>).

AB-ABD Arasındaki TTIP Görüşme Turları:

1. Tur Görüşmeleri 07-12 Temmuz 2013, Washington DC
2. Tur Görüşmeler 11-15 Kasım 2013, Brüksel
3. Tur Görüşmeleri 16-21 Aralık 2013, Washington DC
4. Tur Görüşmeleri İse 10-14 Mart 2014, Brüksel
5. Tur Görüşmeleri 19-23 Mayıs 2014, Virginia
6. Tur Görüşmeleri 13-18 Haziran 2014 Brüksel
7. Tur Görüşmeleri 29 Eylül-3 Ekim 2014, Chevy Chase
8. Tur Görüşmeleri 2-6 Şubat 2015, Brüksel
9. Tur Görüşmeleri 20-24 Nisan 2015, New York
10. Tur Görüşmeleri 13-17 Temmuz 2015, Brüksel
11. Tur Görüşmeleri 19-23 Ekim 2015, Miami
12. Tur Görüşmeleri 22-26 Şubat 2016, Brüksel
13. Tur Görüşmeleri 25-29 Nisan 2016, New York
14. Tur Görüşmeleri 11-15 Temmuz 2016 Brüksel

AB ve ABD arasında gerçekleşmesi düşünülen Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığının oluşturulmak istenme sebepleri özele şu şekilde sıralanabilir (Öztrak ve Duvan, 2014; Akman, 2013; Schott ve Climino, 2013; Akman, 2014; Türkonfed, 2016):

-Bu ortaklık ile AB ve ABD arasında gümrük tarifelerinin sıfırlanması ve üçüncü ülkelere karşı ortak bir politika izlenmek istenmesi

-Siyasi, sosyal ve ticari olarak her türlü konuyu kapsayan ortak çıkarların gözetildiği bir ilişki kurulmak istenmektedir.

-2008 küresel krizden sonra AB ve ABD'nin kaybetmiş oldukları eski rekabet ve pazar paylarını yeniden kazanmak istemeleri; krizden sonra AB ve ABD ekonomilerinin normalleşmemesi ve kriz döneminde bile gelişen ve yükselen başta Çin olmak üzere Uzak Doğu Asya gibi ülkelerin karşısında rekabet güçlerinin azalması

-DTÖ kapsamındaki Doha Kalkınma Turunun (Çok Taraflı Ticaret Anlaşması) tıkanması

-Dünya ticaret örgütü düzenlemelerinin çok daha ötesinde ortak çıkarları gözetken yeni kuralları belirlemek

-Küreselleşmenin bir getirisi olarak üretim ve ticaret ağlarındaki değişim; yani bu iki ülkenin üretimi artırmak ve ticaret hacmini geliştirmek

-Yeni pazarlara ulaşmak ve ticaretin kurallarını belirlemek

-Sürdürülebilir büyüme ve istihdamlarını artırmak istemeleri

-Yeni rekabet ortamı oluşturmak

2.2. TTIP Görüşmelerinin Kapsamı Ve İçeriği

13 Şubat 2013 tarihinde çok kapsamlı ticaret ve yatırım ortaklığı kurulması amacıyla müzakere edilmesi kararlaştırılan TTIP, dünya ekonomileri açısından iki temel öneme sahiptir (EU Commission, 2013). Bunlardan biri bu anlaşma serbest ticaret alanı oluşturulması hususunda atılmış en ciddi girişim olarak göze çarpmaktadır. İkinci önemli husus ise böyle bir anlaşma yoluyla ABD ve AB'nin daha önce ülkeler arası ticarete hiç değinmedikleri konularda derinlemesine düzenleme ve kurallar ortaya koyarak dünya ticaretinde söz sahibi olma girişiminde bulunmasıdır (OECD, 2013).

Çelebi'ye göre; ABD ve AB'nin bu anlaşma kapsamındaki müzakerelerde öncelikle mevzuat alanında işbirliği yaparak ciddi bir ortak zemin ve yakınlaşma sağlayacakları öngörülmektedir. Fikri mülkiyet hakları ve anlayışları konusunda yeni bir düzen kurma hedeflerinin yanı sıra uygun çalışma ortamı için teknik düzenlemeler ve standartlar geliştirilecektir. Mevcut düzenlemeler ileriye götürülerek mal, hizmet ticareti ve pozitif yatırım ortamı oluşturulacaktır. Böylece çok kapsamlı yeni nesil bir STA yürürlüğe girecek ve 2008 yılı sonrasında küresel krizden en çok etkilenen bu iki ülke, yeni bir ekonomik güç ve teknoloji geliştirme potansiyeli kazanacaktır (Çelebi, 2013, s.220).

Bu gibi düşünceler doğrultusunda AB-ABD arasındaki TTIP sürecinin başlatılması için kurulmuş olan "Büyüme ve İstihdam Konusunda Yüksek Seviyeli Çalışma Grubu'nun 11 Şubat 2013 tarihli raporunda tarafların kapsamlı bir ikili ticaret ve yatırım anlaşması yapılması öngörülmüştür.

Bu 11 Şubat 2013 de yayınlanan HLWG final raporunda, geniş kapsamlı ikili ticaret ve yatırım konularını içeren düzenleyici konular ve küresel gelişme katkıda bulunacak olan kuralların sağlanması için bu iki ülke için en önemli ortak faydaların sağlanması gerektiği ile ilgili konular yer almıştır. AB ve ABD arasında ortaklaşa hazırlanan bu nihai raporda öne çıkan ve tarafların aralarında öncelikle ele almaları beklenen konular ise şu şekilde sıralanabilir (Akhtar ve Jones, 2014, s.2):

- Fikri mülkiyet haklarının korunması
- Gümrük tarifelerinin azaltılması ve/veya kaldırılması
- Düzenleyici konular ve Tarife-Dışı Engeller
- Hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi
- Yatırımların önündeki engellerin kaldırılması
- Karşılıklı olarak sanayi ve tarım ürünlerinin gümrük tarifeleri sıfırlanması
- Tarif dışı engellerin minimize edilmesi
- Hizmet ticaretinde en geniş serbesti sağlanması ilkesinin benimsenmesi
- Kamu ihalelerine karşılıklı serbest katılım sağlanması
- Özellikle Çin'e karşı fikri mülkiyet haklarında ortak hareket ve ihlallere birlikte karşı çıkma anlayışı geliştirilmesi

Kısaca belirtmek gerekirse, tarafların TTIP 'den asıl beklentileri yukarıda belirtilen kıstasların karşılıklı olarak sağlanması ve bunun sonucunda AB ve ABD'nin sürdürülebilir büyümelerinin sağlanması dolayısıyla kişi başına düşen gelirin artırılması ve yeni istihdam olanaklarının ortaya çıkmasıdır.

AB, TTIP'i 24 bölüme ayırmış ve bu bölümleri ise 3 başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar; "Pazara Erişim", "Düzenleyici İşbirliği Politikaları" ve "Yeni Kurallar" dır (European Commission, <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/contents/>. (E.T:15.09.2016).

2.2.1. Pazara Erişim

TTIP in AB tarafından belirlenen müzakere alanının ilk bölümü olan pazara erişim bölümü, diğer AB ticaret anlaşmaları gibi aynı şekilde çalışır. Bunun anlamı Avrupa şirketlerine daha iyi yardım etmiş olacak ve bu şirketlerin Avrupa dışındaki pazarlara erişimlerini kolaylaştıracaktır.

AB şirketleri, TTIP 'in gerçekleşmesi ile ABD'ye daha çok ihracat ve daha çok mal ve hizmet ithalatı yapabilecek ayrıca ABD'ye daha kolay bir şekilde yatırım yapabileceklerdir.

Pazara giriş bölümünde müzakerelerin alt başlıkları ise:

-Mal ticaretinde gümrük tarifelerinin karşılıklı kaldırılması; ihracat ve ithalatın maliyetlerini düşürerek üretimi artırmak, ekonomiyi canlandırmak ve istihdamı artırmak ayrıca özel yatırımlara tasarruf sağlamak gibi amaçlar içermektedir.

-Hizmet ticareti: ABD'ye daha kolay hizmet ticaretinin ve yatırımın yapılması, ab mesleki niteliklerin ABD tarafından da tanınması, AB firmalarının ABD'de yerli firmalar gibi faaliyet göstermelerinin sağlanması gibi konuları kapsamaktadır.

-Kamu alım ve ihaleleri: ABD kamu ihaleleri için AB firmaları tarafından da teklif verilmesi, AB firmalarının ABD yerli firmalarıyla eşit muameleye tabi tutulmasının istenmesi, kamu ihalelerinde şeffaflık sağlanarak fırsatlara eşit erişim sağlanması gibi konular kararlaştırılmıştır.

-Menşe kuralları: menşe kurallarının uygulanması, sahteciliğin ve engellerin kaldırılması ve bu sayede ticaretin kolaylaştırılması ifade edilmiştir.

2.2.2. Düzenleyici İşbirliği Politikaları

AB'nin amacı AB ve ABD arasında şu ankinden daha yakın ve birlikte çalışacak düzenlemeler getirmek,

AB-ABD arasındaki ticarete güvenlik ve eşitlik kuralları belirlenmeli, maliyetleri düşürmek için birlikte çalışılmalı, insanların ve çevrenin korunması birbirlerinin kurallarının tanınması ve karşılıklı yeni kuralların belirlenmesi için ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca bu bölüme ilişkin detaylandırılmış alt başlıklar;

-Mevzuata İlişkin Uyum: işbirliği içerisinde ortaklaşa yeni kurallar belirlemek ve bu kurallara uymak

-Ticarette Teknik Engeller (TBT): birbirlerinin standartlarına uyum sağlayacak şekilde ticari engelleri kaldırmak böylece ticari maliyetlerini azaltmak, üretimi ve istihdamlarını artırmak

-Gıda Güvenliği ve hayvan ve Bitki Sağlığı (SPS) : karşılıklı ticaretteki gereksiz engellerin kaldırılarak güvenli yiyecek ve hayvan ithalatının yapılması

-Belirli sanayilerde (kimya, kozmetik, mühendislik, tıbbi cihazlar, bilgi ve iletişim teknolojisi, böcek ilaçları, eczacılık, tekstil, araçlar (motorlu taşıtlar)): AB'nin ABD'den farklı olan maliyetlerinin azaltılmasına ilişkin detaylı düzenlemelere ilişkin başlıklar yer almaktadır (EU Commission, 2016).

2.2.3.Yeni Kurallar

AB-ABD arasında daha kolay ve daha adil ihracat ithalat ve yatırım kurallarının belirlenmesini kapsar.

Bu bölümde AB kendi firmalarını korumayı amaçlamıştır. Dolayısıyla AB firmalarının; özellikle küçük firmaların TTIP' den tamamıyla yararlanabilmelerini, ihtiyaçları olan hammadde ve enerjiye erişebilmelerini, onların fikri mülkiyet haklarını koruyabilmelerini, güvenli yatırım yapabilmelerini ve evrak maliyetlerini azaltmayı ve zamanlarını korumaları için düzenlemeler içermektedir.

Bu bölümde AB sürdürülebilir büyümeyi sağlamayı istediklerini ve bu yüzden çevre ve işyerlerinde insan hakları, sivil toplum örgütü gibi kurumların serbest ve adil

çalışması gibi mekanizmalar sayesinde devletlerarasındaki anlaşmazlıkların çözüme kavuşmasını belirtmişlerdir.

Bu bölümün alt başlıkları ise şunlardır:

- Sürdürülebilir Kalkınma: İşte ve çevrede insanları korumak
- Enerji ve Hammaddeler: Firmalara enerji ve hammadde erişiminin sağlanması
- Gümrük ve Ticaretin Kolaylaştırılması: Ticari engellerin kaldırılması, bürokrasi ve evrak maliyetlerinin azaltılması
- Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler: TTIP den küçük firmalarında tamamıyla yararlanabilmesi
- Yatırımların Korunması ve Yatırımcı Devletlerin Anlaşmazlığını Halletme: Avrupa'da ABD'nin yatırım yapmasını teşvik etmek
- Rekabet: AB ve ABD firmalarının eşit şartlarda rekabet etmesine imkân vermek
- Fikri Mülkiyet Hakları ve Coğrafi İşaretler: Firmaların araştırmalardan kar elde etmesini sağlamak,
- Hükümet-Hükümet Anlaşmazlıklarının Halledilmesi: Anlaşmazlıkların çözülmesinde hükümetlere yardımcı olmak

Özetle, yukarıda da bahsedildiği gibi ülkeler arasında yaşanan küresel sorunların yanında ABD ve AB açısından ortaya çıkabilecek fırsatların değerlendirilmesini sağlayacak yeni düzenlemeler büyük bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla AB ve ABD arasında karşılıklı çıkarlar üzerine kurulmuş olan TTIP Anlaşması ile bu iki ülke arasında sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve bu ülkelerin istihdam ve refah artışlarının sağlanması için aralarındaki ticaret anlaşmalarından daha kapsamlı ve yeni düzenlemeler içeren bir anlaşma yapılmış olacaktır.

Bu doğrultuda ki görüşmelerde ortak bir noktaya varılması umut edilirken iki ülke arasındaki ilişkilerin bu denli gelişmesi üçüncü ülkelere karşı bir tehdit oluşturacağı ve TTIP'e üye olmayan ülkelerin rekabet güçlerini önemli ölçüde azaltacağı beklenmektedir.

2.2. TTIP'in Dünya Açısından Önemi

TTIP, dünyanın iki önemli ekonomik ve teknoloji bölgesi olan AB ve ABD arasında gerçekleştirilmesi düşünülen kapsamlı bir ticaret ve yatırım ortaklığıdır. Bu ortaklık ticari olmanın yanı sıra daha çok bu iki ülkenin karşılıklı çıkarlarının sağlanmasını amaçlayan stratejik, siyasi ve sosyal ilişkilerin geliştirilerek bir TTIP Bölgesi oluşturmayı amaçlamaktadır.

2008 küresel ekonomik krizinden en çok etkilenen ancak hala dünya sanayisinin iki büyük aktörü olan AB ve ABD; bu ortaklık sayesinde kaybetmiş oldukları ticari güçleri geri kazanmak hatta bu kriz döneminde bile ekonomileri gelişme gösteren Uzak Doğu Asya ülkelerinin Pazar payını artırması bu iki ülkenin birbirleri arasında daha güçlü bir Pazar bütünleşmesine yönelmelerine yol açmıştır.

Bu TTIP ortaklığı ile dünyadaki en büyük ikili ticaret ağını oluşturacak olan AB ve ABD arasında gerçekleşmesi düşünülen TTIP ortaklığı tüm dünya ekonomisi açısından bir tehdit oluştururken bu ortaklık dışında kalan üçüncü ülkeler bu iki ülkenin kabul etmiş olduğu kuralları ve standartları kabul etmek zorunda kalacaklardır.

Dolayısıyla AB ve ABD ortaklığının gerçekleşmesi durumunda bu iki ülkenin dünya nüfusunun, dünya hasılasının ve dünya ticaretinin ne kadarını teşkil ettiklerinin bilinmesi TTIP'in önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu ortaklığın dünya nüfusu, dünya GSYİH ve dünya ticaretindeki yerinin bilinmesi TTIP Bölgesi'nin oluşması halinde bu iki ülkeye ve üçüncü ülkelere karşı sağlayacağı muhtemel faydalar ve zararları da ortaya koyacaktır.

Bu bölümde TTIP bölgesi'nin [AB(28) + ABD] oluşması halinde dünya açısından önemi nüfus, GSYİH, ihracat ve ithalat verileri kullanılarak incelenecektir.

2.2.1. Nüfus

2008 küresel krizden etkilenmeyerek gelişmeye devam eden Uzak Doğu ve Asya ülkelerinin pazar paylarını artırması dolayısıyla, küresel krizden en çok etkilenen ve dünyadaki pazar büyüklüğü paylarını kaybetmekten korkan AB ve ABD aralarında TTIP Bölgesi oluşturarak bir nüfus birliği elde etmeyi amaçlamışlardır. Sözü edilen bu TTIP Bölgesinin gerçekleşmesi halinde AB ve ABD'nin dünya içindeki nüfus payları artacak ve bu sayede de daha büyük bir pazara hâkim olacaklardır.

Yani, TTIP Bölgesi'nin oluşması halinde AB ve ABD açısından öneminin anlaşılması ayrıca bu oluşum dışında kalan ülkelerin nasıl bir pazar büyüklüğüyle karşı karşıya karşılaşılabileceğinin anlaşılması için nüfus önemli belirleyicidir.

Tablo 2.1. TTIP Bölgesine Ait Nüfus Verileri

Yıllar	Dünya'nın Toplam Nüfusu (Milyon Kişi)	AB(28)'nin Toplam Nüfusu (Milyon Kişi)	Dünya'nın Toplam Nüfusu İçindeki AB Nüfusunun % Payı	ABD'nin Toplam Nüfusu (Milyon Kişi)	Dünya'nın Toplam Nüfusu İçindeki ABD Nüfusunun % Payı	AB+ABD Nüfusu (Milyon Kişi)	Dünya Nüfusu İçindeki (AB+ABD) Nüfusunun % Payı
2000	6126	488	7,97	286	4,67	774	12,63
2005	6519	496	7,61	300	4,60	796	12,21
2010	6929	504	7,27	313	4,52	817	11,79
2014	7265	506	6,96	323	4,45	829	11,41
2015	7349	507	6,90	325	4,42	832	11,32

Kaynak: UNCTAD Database (unctadstat.unctad.org, E.T:12.07.2016)

Tablo 2.1'deki verilerde de görüldüğü gibi 2008 krizinden önceki yıllarda 500 milyon civarında olan AB nüfusu ve 300 milyon civarında olan ABD nüfusunun, dünya nüfusu içindeki payları sırasıyla 7,5 ve 4,5 milyon civarındadır. Yine bu yıllarda bu iki ülkenin toplam nüfusları (AB+ABD) 800 milyon civarındayken dünya nüfusu içindeki toplam (AB+ABD) nüfuslarının payı ise 12,5 milyon civarındadır.

Pazar paylarını artırmak amacıyla gerçekleştirilmesi düşünülen TTIP Bölgesi'nin oluşması halinde ölçek ekonomilerinin ortaya çıkmasına neden olabilecek optimum pazar büyüklüğüne ulaşmış olabileceklerdir. Böylece TTIP'in gerçekleşmesi halinde bu ortaklık, üye ülkelere dünyadaki Pazar büyüklükleri açısından daha geniş bir pay sağlayacak buda, bu ülkelerin bu pazar potansiyellerini kullanarak yeni iş olanakları yaratmasına, dolayısıyla sürdürülebilir büyüme ve istihdama olumlu katkıları olacaktır. Ayrıca bu üye ülkelerin büyük bir pazar payına sahip olmaları, uluslararası ticarete büyük bir üstünlük elde etmelerine yol açarken üye olmayan ülkeler üzerinde de söz sahibi olacakları ve üye olmayan ülkeler, üye ülkelerin koymuş oldukları kurallara ve standartlara uymak zorunda kalacakları beklenmektedir.

2.2.2. GSYİH

GSYH’de nüfus gibi bir ülkenin pazar büyüklüğünün bir diğer göstergesidir. Bu yüzden AB ve ABD arasında gerçekleştirilmesi düşünülen TTIP Bölgesinin oluşması halinde dünya toplam GSYH’si içindeki bu iki ülkenin payı artacak buda nüfuz ettikleri pazar paylarının artmasına yol açacaktır. TTIP’e üye ülkelerin pazar paylarının artması ise bu ülkelerin yeni iş olanakları yaratmasına bu sayede de sürdürülebilir büyüme ve istihdamlarını artırmalarına yol açacaktır.

Tablo 2.2. TTIP Bölgesine Ait GSYİH Verileri

Yıllar	Dünya'nın Toplam GSYİH (Milyar ABD Doları)	AB (28) Toplam GSYİH (Milyar ABD Doları)	Dünya'nın Toplam GSYİH'si İçerisinde AB GSYİH'sinin % Payı	ABD Toplam GSYİH (Milyar ABD Doları)	Dünya'nın Toplam GSYİH'si İçerisinde ABD GSYİH'sinin % Payı	AB + ABD Toplam GSYİH (Milyar ABD Doları)	Dünya Toplam GSYİH'si İçerisinde AB+ABD'nin % Payı
2000	33255	8807	26,48	10354	31,14	19160	57,62
2005	47203	14306	30,31	13181	27,92	27488	58,23
2010	65430	16946	25,90	15065	23,02	32011	48,92
2014	77451	18498	23,88	17527	22,63	36025	46,51

Kaynak: UNCTAD Database (unctadstat.unctad.org, E.T:12.07.2016)

Tablo 2.2’deki TTIP Bölgesine ait GSYİH verileri yer almaktadır. Buna göre 2014 yılı verilerine göre dünya nüfusunun % 11,41’ini kapsayan TTIP Bölgesi (AB+ABD), dünya GSYİH’sinin %46,51’ini üretmektedir. Bu durum AB ve ABD arasında gerçekleştirilmesi düşünülen Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı’nın dünya açısından önemini ortaya koymaktadır.

2.2.3. Dış Ticaret

AB ve ABD küresel ticaretteki yerleri ve etkileri açısından birbirleri için çok önemli aktörlerdir. Küresel krizin ardından yükselen ekonomilerin AB ve ABD’yi geçmiş gibi görünse de bu iki ülke arasındaki ticari ilişkinin dünyadaki en yüksek ikili ticaret ilişkisini oluşturduğunu söylenebilir. Bu doğrultuda imzalanması düşünülen ve imzalandığı takdirde dünyanın en büyük serbest ticaret ve yatırım bölgesi oluşacak olan TTIP Anlaşması; ekonomik, siyasi ve stratejik açıdan bu iki ülkenin büyümesine ve istihdam artışına yol açacaktır.

Dolayısıyla TTIP anlaşmasının önemini ele alırken bu iki ülke arasındaki ikili ticaretin iyi analiz edilmesi ve bu TTIP bölgesinin oluşması halinde üye ülkelere sağlayacağı avantajlar veya dezavantajlarının öğrenilmesi açısından önemlidir.

Tablo 2.3’te 2001-2015 dönemine ait TTIP Bölgesi ihracat verileri yer almaktadır. Buna göre söz konusu dönemde dünya ihracatının yaklaşık olarak yarısı TTIP Bölgesinden gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 2.3. TTIP Bölgesine Ait İhracat Verileri (Milyar \$)

Yıllar	Dünyanın Toplam İhracatı	ABD İhracat Verileri				AB (28) İhracat Verileri				Dünya Toplam İhracatı İçerisindeki ABD+AB % Payı
		ABD Toplam İhracatı	Dünyanın Toplam İhracatı İçerisindeki ABD'nin % Payı	ABD'nin AB'ye Toplam İhracatı	ABD Toplam İhracatı İçerisindeki AB'nin % Payı	AB(28)'in Toplam İhracatı	Dünya'nın Toplam İhracatı İçerisindeki AB(28)'in % Payı	AB(28)'in ABD'ye Toplam İhracatı	AB(28)'in Toplam İhracatı İçerisindeki ABD'nin % Payı	
2001	6114,49	731,01	11,96	163,17	22,32	2426,95	39,69	217,44	8,96	51,65
2005	10342,32	904,34	8,74	187,55	20,74	3986,76	38,55	313,02	7,85	47,29
2010	15058,76	1278,10	8,49	243,27	19,03	5078,44	33,72	325,39	6,41	42,21
2011	18079,75	1481,68	8,20	271,27	18,31	5942,53	32,87	366,98	6,18	41,06
2012	18353,40	1544,93	8,42	266,29	17,24	5691,22	31,01	379,58	6,67	39,43
2013	18855,39	1577,59	8,37	263,66	16,71	5999,56	31,82	387,39	6,46	40,19
2014	18863,88	1619,74	8,59	276,86	17,09	6027,20	31,95	412,08	6,84	40,54
2015	16304,07	1503,87	9,22	273,63	18,19	5349,96	32,81	421,01	7,87	42,04

Kaynak: Trade Statistics For International Business Development Yearly Trade Data, (www.trademap.org; E.T:13.06.2016)

Sonuç olarak tablo 3.3'deki verilere bakıldığında da anlaşılacağı gibi AB ve ABD 2008 küresel krizi sonrasında ihracat oranları artmasına rağmen dünya toplam ihracatları içerisindeki payları azalmıştır. Çünkü gelişen ve yükselen ekonomilerin payları artmıştır. Bu durumun üzerine eski rekabet güçlerini kaybeden AB ve ABD aralarında kapsamlı bir ticaret ve yatırım ortaklığı yapmayı düşünmüşler ve bu doğrultuda aralarındaki ticari engellerin kaldırılması, taraflar arasındaki farklılıkların giderilmesi gibi çeşitli ortak işbirliği çerçevesinde düzenleyici kurallar belirlemişlerdir. Bu sayede ticaretlerini karşılıklı ticaretlerini artırmayı, sürdürülebilir büyümeyi sağlayarak istihdamlarını artırmayı amaçlamışlardır. TTIP'in gerçekleşmemiş olmasına rağmen böyle bir ortaklığın olabilecek olması bile 2013 yılından önce dünya toplam ihracatı içerisinde AB+ABD payı % 40' lar da seyir ederken 2013 yılından sonra artmaya başlamış 2015 yılında bu pay % 42,04'e ulaşmıştır. Bu verilerden de anlaşılacağı gibi TTIP Bölgesi henüz kesin bir şekilde gerçekleşmemesine rağmen bu iki ülkenin ihracatlarının ve dünya ihracatı içerisindeki paylarının olumlu etkilenmiştir. Bu iki ülkenin bu ortaklık için bütün koşulları ve karşılıklı istek ve çıkarları gerçekleştirdiğinde ise ihracat oranlarının kat kat artacağı ve Dünya İhracatı İçindeki Paylarının ise rekabet edilemeyecek boyuta ulaşabileceğini tahmin edebiliriz. Dolayısıyla TTIP'in gerçekleşmesi halinde AB ve ABD eski rekabet güçlerini fazlasıyla kazanmış olacak ve Çin gibi gelişen Uzak Doğu Asya ülkelerinin dünya ihracatı içindeki paylarının azalırken AB-ABD'nin payı artacağı beklenmektedir.

Tablo 2.4. TTIP Bölgesine Ait İthalat Verileri (Milyar \$)

Yıllar	Dünya'nın Toplam İthalatı	ABD İthalat Verileri				AB(28) İthalat Verileri				Dünya'nın Toplam İthalatı İçerisindeki ABD+AB(28)'nin % Payı
		ABD'nin Toplam İthalatı	Dünya'nın Toplam İthalatı İçerisindeki ABD'nin % Payı	ABD'nin AB'den Toplam İthalatı	ABD'nin Toplam İthalatı İçerisindeki AB'nin % Payı	AB(28)'in Toplam İthalatı	Dünya'nın Toplam İthalatı İçerisindeki AB'nin % Payı	AB(28)'in ABD'den Toplam İthalatı	AB'nin Toplam İthalatı İçerisindeki ABD'nin % Payı	
2001	6324,50	1180,07	,	233,95	19,82	2444,56	38,65	193,14	7,90	57,31
2005	10608,26	1732,32	16,33	320,01	18,47	4078,18	38,44	223,94	5,49	54,77
2010	15309,62	1968,26	12,86	327,40	16,63	5251,53	34,30	272,47	5,19	47,16
2011	18318,32	2263,62	12,36	377,53	16,68	6146,12	33,55	303,85	4,94	45,91
2012	18490,56	2334,68	12,63	390,43	16,72	5741,65	31,05	300,43	5,23	43,68
2013	18879,10	2326,59	12,32	395,60	17,00	5838,80	30,93	300,21	5,14	43,25
2014	18923,72	2410,86	12,74	427,03	17,71	5916,87	31,27	307,45	5,20	44,01
2015	16496,09	2306,82	13,98	435,27	18,87	5193,27	31,48	323,50	6,23	45,47

Kaynak: Trade Statistics For International Business Development Yearly Trade Data, (www.trademap.org; E.T:13.06.2016)

Tablo 2.4'teki 2001-2015 dönemine ait TTIP Bölgesine ait ithalat verileri yer almaktadır. Buna göre söz konusu dönemde dünya ithalatının yaklaşık olarak yarısı TTIP Bölgesinden gerçekleştirildiği görülmektedir.

3. TTIP ve TÜRK DIŞ TİCARETİ

3.1.TTIP'in Türk Dış Ticareti Açısından Önemi

Oluşturulması düşünüldüğü TTIP'in bu ortaklık dışında kalacak olan üçüncü ülkeleri önemli derecede kaygıya düşürmüş olması muhtemeldir. Çünkü dünya ticaretinin iki büyük aktörü olan AB ve ABD'nin birlikte dünya ticaretinin üçte birini gerçekleştirebilecek olması kaygıyı daha da artırmaktadır. Bu kaygıya sahip olan üçüncü ülkelerden biride Türkiye'dir. Bu yüzden TTIP'in olumlu etkilerinden daha fazla istifade edebilmek, olumsuz etkilerini sınırlı tutabilmek için Türkiye, TTIP müzakerelerini ve bu doğrultuda ortaya çıkacak düzenlemeleri yakından takip etmeye çalışmaktadır.

Bu bağlamda Türkiye'nin en büyük kaygılarından birisi henüz AB'ye tam üye olmaması ve tam üyelik müzakere sürecinin devam etmesidir. Şayet Türkiye, AB'ye tam üye olmuş olsaydı TTIP'in gerçekleşmesinden hiç kuşkusuz iyi avantajlar elde edebilmesi olası olacaktı.

Türkiye'nin kaygılarından bir diğeri ise; gümrük vergilerini sıfırlayacak bir AB-ABD serbest ticaret anlaşmasının, 1996 yılında AB ile oluşturmuş olduğu gümrük birliği sebebiyle Türkiye'nin rızası dışında yükümlülükler getirmesidir (Üstün Nazlı, 2013, s.3). Gümrük Birliği, dış ticaret aracılığıyla Türk ekonomisini iki bakımdan etkilemektedir: Gümrük Birliği ile sanayi ürünlerinde ve tarıma dayalı sanayi ürünlerinde gümrük tarifelerinin belli bir tarihe kadar karşılıklı olarak indirilmesi kabul edilirken, tarım ürünleri ve işlenmiş tarım ürünleri bu kapsamın dışında tutulmuştur. Diğer taraftan Türkiye, AB'nin üçüncü ülkelerle yapacağı serbest ticaret anlaşmalarını da tek taraflı olarak tanımayı kabul etmiştir (Güllü İlhan, 2014, s.95) .

AB ile Türkiye arasında oluşturulan Gümrük Birliği gereği, Türkiye'nin diğer ülkelerle yapmış olduğu STA'lardan AB aynı şekilde faydalanabilmekte iken, AB'nin diğer ülkelerle yapmış olduğu STA'lardan ise Türkiye faydalanamamaktadır. Yani Türkiye, pazarını üçüncü ülkelere otomatik olarak açmakla mükelleftir. Buna karşın Türkiye, AB üyesi olmadığı için bu ülkelerin pazarlarına aynı şartlarda girememektedir.

Türkiye'nin üçüncü ülkelerle olan ticaretinde doğan zararların engellenebilmesi için AB Komisyonu üçüncü ülkenin Türkiye ile de ikili anlaşmalar imzalamak için müzakerelere başlamasını öngörmüştür. Fakat söz konusu ülkeler zaten Türk pazarlarına tek taraflı erişim imkânı bulduklarından değişik bahanelerle Türkiye ile anlaşma imzalamaktan kaçınılmaktadır (İzmir Ticaret Odası, uluslararası ilişkiler müdürü).

Kısaca ifade etmek gerekirse, AB-ABD arasında TTIP alanı gerçekleşir ve aralarında buna dayalı bir STA imzalanırsa; ABD ürünlerine AB üzerinden Türk pazarına sıfır gümrükle serbest bir giriş imkânı sağlanırken, Türkiye ABD'ye ihracatı sırasında gümrük vergisine tabi olacaktır ve böylece ticaret sapması meydana gelecektir. Ticaret sapması; gümrük birliğinin kurulması ile en verimli üreticinin birlik dışında kalarak mallarının gümrük tarifesine tabi olması sebebiyle birliğin o üreticiden yaptığı ithalatı durdurması sonucu ortaya çıkmaktadır (Seyidoğlu, 2009, s.231). Böylece verimlilik azalacağından refah değişimi olumsuz yönde etkilenecektir. Buda hem ABD ile mevcut ticaret dengesini olumsuz etkileyecek, hem de Türk ürünlerinin AB ürünleri karşısında ABD pazarındaki rekabet imkânını azaltacaktır. ABD ile yıllık 20 Milyar Dolarlık dış ticaret hacmimiz olduğu düşünülürse ortaya çıkacak etkinin büyüklüğü daha net olarak anlaşılabilir (Özdemir Güngör,2013).

Türkiye'de transatlantik anlaşmasına yönelik olarak artan bir diğer endişe ise; Türk ihraç ürünlerinin ABD pazarında AB menşeli ürünler karşısında aynı şartlarda rekabet avantajını yakalayamayacak olmasıdır. Zira ABD ile Türkiye arasında bir serbest ticaret anlaşmasının olmayışı ve bu nedenle Türk ihraç ürünlerine ABD pazarında korumacılığın devam edecek olması, buna karşın AB menşeli ürünlere benzer uygulamaların kalkacak

olması, Türkiye'nin AB karşısında haksız rekabete uğramasına yol açmaktadır (Akman M. Sait, 2013, s.13).

Bu bahsedilen kaygılar, Türkiye'nin AB'ye henüz tam üye olmamış olması ve AB ile daha öce gümrük birliğinin yapmış olması ve bu anlaşma ile AB'ye tek taraflı olarak taviz vermesinin sonuçlarıdır. Şayet AB-ABD arasında serbest ticaret anlaşması imzalanırsa Türkiye'ye getireceği mevcut ticaret dengesi olumsuz etkilenecek ve büyük oranda pazar payını kaybedecektir. Çünkü AB ile yapmış olduğumuz Gümrük Birliği ve vermiş olduğumuz tek taraflı taviz sebebiyle, ABD Türk pazarına gümrüksüz girme hakkına sahip olurken, Türkiye ABD'nin belirlemiş olduğu gümrük tarifesi üzerinden ABD'ye mal satacaktır. Bu gümrük vergileri, Türk mallarının ABD pazarındaki payını azaltmasına yol açarken Türkiye'ye gümrüksüz giren ABD mallarının ülkemizde pazar payı artacaktır.

Türkiye'nin, AB ile ABD arasında gerçekleştirilmesi planlanan transatlantik serbest ticaret anlaşmasından bir diğer kaygısı ise; bu anlaşma ile AB ve ABD'nin ortak düzenlemelerle hareket etmeleri durumunda dünyanın geri kalan ülkeleri için belirleyici olacak küresel yeni kural ve standartları oluşturacak olmalarıdır (Schott ve Ciminio, 2013). Bu demek oluyor ki AB-ABD arasında transatlantik ortaklık gelişir ve aralarında serbest ticaret anlaşması gerçekleşirse bu ortaklık dışında kalan üçüncü ülkelerden biri olan Türkiye, AB ve ABD'nin belirlemiş olduğu düzenleme ve standartlara uymak zorunda kalacaktır. Yani Türkiye alışık olmadığı bir ticaret düzenlemesine maruz kalacaktır. Bu kurallara uygun yeni üretim süreci gibi dış ticaretini etkileyen konularda olduğu gibi belki de siyasi ve sosyal politikalarını da etkileyecek yeni düzenlemeler getirmek zorunda kalacak ve bazı kuralların dışına çıkamayacaktır. Bu kurallar, Türkiye'nin üretim sürecini, sanayi ve ticaret politikasını ve kendi iç düzenlemelerini bu ülkelerle uyumlu hale getirmesine; Türkiye'nin ihracatı açısından AB ve ABD pazarlarının genişliği düşünüldüğünde olumlu yönde bir etki sağlayacağı düşünülebilir. Ancak, sağlık, tüketici hakları vb. teknik standartlar, gıda güvencesi, rekabet politikası, çevre standartları, emisyon miktarının azaltılmasına ilişkin kurallar ve çalışma hayatına ilişkin düzenlemeler gibi pek çok alanda maliyetli bir dönüşüm sürecini de beraberinde getirecektir.

Dolayısıyla bu yukarıda bahsedilen sebepler yüzünden, AB ile ABD arasında bahsedilen serbest ticaret anlaşmasının gerçekleşebilecek olma fikri, üçüncü ülke olarak Türkiye'nin kaygılanmasını çok normal kılmaktadır. Türkiye'nin, AB ve ABD ile arasındaki mevcut pazar durumunu ve ticaretini sürdürebilmek için bu iki bloğun belirleyeceği yeni düzenlemelere uymak zorunda kalacak, hatta çok büyük maliyetlere katlanacaktır. Bu durum karşısında oluşacak olan ticaret sapmasını önlemek ve ikili ticaret dengelerinin sürdürülebilirliğinin devamı için; Türkiye'nin, küresel ekonomik dengeleri tamamıyla değiştirmesi düşünülen TTIP'e katılması önem arz etmektedir.

Türkiye'nin TTIP ortaklığına katılması veya ABD ile arasında bir STA imzalaması mevcut ticaret dengesini korumasını ve hatta pazar payının gelişmesine avantaj sağlayacağı gibi Türkiye'nin bu ortaklıktan pay alması AB ve ABD içinde önemli katkılar yaratacaktır. Bu doğrultuda Kirişçi (2013), Türkiye'nin TTIP'e katılmasının AB ve ABD içinde avantaj sağlayacağını savunmuştur. Ayrıca Kirişçi (2013)'e göre Türkiye ekonomisi son yıllarda çok gelişmiş, dünyada 17. , Avrupa da ise 7. en büyük ekonomi haline gelmiştir. Hatta Türkiye son yıllarda Rusya ve İran dışındaki yakın komşuları olan Yunanistan, Gürcistan, Bulgaristan Romanya, Moldova, Ukrayna, Irak, Azerbaycan, Suriye, Ermenistan, Kıbrıs'tan daha geniş bir ekonomiye sahip olmuş ve yakın komşularıyla olan ticaret hacmini ve doğrudan yabancı yatırım potansiyelini attırmıştır. Bu yüzden Türkiye'nin TTIP'e katılması sonucunda, Türkiye'nin bölge ülkeleriyle yaptığı ekonomik işbirliğinden AB ve ABD'nin de faydalanmasına imkân sağlayacaktır. Türkiye'nin komşu ülkelerle oluşturduğu ekonomik ağın AB ve ABD'nin mal ve hizmet ticaretine olan talebi arttırabileceği düşünülmektedir. Türkiye'nin komşu ülkeleri aynı zamanda AB komşuluk politikası içerisinde yer alan ülkeler

olduğundan, antlaşmanın, bölgede ekonomik bir işbirliği alanı yaratabileceği, hatta ekonomik işbirliğinin daha uzun vadede politik dayanışmayı ve Transatlantik bağların sıklaşmasını da beraberinde getireceği düşünülmektedir (Kirişçi, 2013, s.5–7).

3.2. Analiz

Aşağıda Türkiye-ABD arasındaki dış ticaret ilk önce toplam değerler üzerinden sonrada iki farklı sınıflandırma yöntemi kullanılarak analize tabi tutulacaktır. Bu sınıflandırma yöntemlerinden biri Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), diğeri ise Geniş Ekonomik Kategoriler Sınıflandırma (BEC)'dir.

Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), dış ticarete kullanılan malların sınıflandırılmasını sağlayan bir sistemdir. (Seyidoğlu, 2002, s.577). Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından hükümetlerin işbirliği ve uzmanların görüşleri alınarak hazırlanmış, uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak amacıyla 1950 yılından itibaren kullanılması tavsiye edilmiştir (TÜİK, 2008, s.22). Dış Ticaret hacminin artması ve teknolojik yenilikler nedeniyle SITC'nin revize edilmesi ihtiyaç haline gelmiş, sınıflama 4 defa revize edilmiştir. Halen 1986 yılına ait SITC Revize 3 (SITC-3) listesi kullanılmaktadır (Sandalcılar, 2011, s.217). Sınıflandırma birden beşe kadar basamaklı bir yapı ile oluşturulmuştur. SITC Revize 3 sınıflandırma listesi; 10 adet 1 basamaklı, 67 adet 2 basamaklı, 261 adet 3 basamaklı, 1033 adet 4 basamaklı, 3121 adet 5 basamaklı koddan oluşmaktadır. SITC-3 sınıflandırma listesinin, 1 basamaklı kodları Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. SITC-3'E Göre 1 Basamaklı Sınıflandırma Listesi

Mal Grubu Numarası	Mal Grubu Adı
0	Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri
1	İçki ve Tütün
2	Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Hammaddeler
3	Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler
4	Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar
5	Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri
6	Baslıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar
7	Makineler ve Taşıt Araçları
8	Çeşitli Mamul Eşya
9	SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr.)

Geniş Ekonomik Kategoriler Sınıflandırma (BEC) ise Birleşmiş Milletler İstatistik Ofisi tarafından uluslararası dış ticareti özetlemek için hazırlanmıştır. SITC sınıflandırılmasının alt gruplarının değişik kategorilere ayrılmasıyla değişik seviyelerde oluşturduğu sınıflandırma türüdür (UNSD, 2007, s.3). Malların en son kullanımları dikkate alınarak BEC kategorileri oluşturulmuştur. Buna göre mallar 7 adet ana kategori, 14 adet 2 basamaklı kategori ve 8 adet 3 basamaklı alt kategoriden oluşmaktadır (TÜİK, 2008, s.22; Sandalcılar, 2011, s.218). Çalışmada kullanılacak BEC sınıflandırılması, malları dört grupta toplamaktadır. Bunlar;

- Yatırım (Sermaye) Malları
- Hammadde (Aramaları)
- Tüketim Malları
- Diğerleri

3.2.1. Türkiye-ABD Arasındaki Dış Ticaret

Türkiye'nin henüz Avrupa Birliği'ne tam üye olmamış olması, AB ve ABD arasında gerçekleştirilmesi düşünülen TTIP Anlaşması'nın dışında kalması ve ortaklık dışındaki

üçüncü ülkelerden biri olarak Türkiye'nin çeşitli kurallara maruz kalması söz konusudur. Ayrıca Türkiye'nin Avrupa birliğine henüz tam üye olmamasına rağmen 1996 yılında Türkiye-AB arasında gerçekleştirilmiş olan Gümrük Birliği Anlaşması 'da, TTIP'in gerçekleşmesiyle Türkiye'ye dezavantaj yaratacaktır. Çünkü bu gümrük birliği anlaşmasıyla Türkiye'nin ABD gibi diğer ülkelerle yapmış olduğu STA'lardan AB üyeleri aynı şekilde faydalanacak hatta Türkiye gibi o pazarlara erişim imkânı sağlayacakken, Türkiye AB'nin ABD ile yapması düşünülen STA'dan faydalanamayacaktır. Yani AB ve ABD arasında bir ticaret anlaşması gerçekleşirse gümrük birliği gereği ABD, Türkiye pazarına gümrüksüz erişim sağlarken Türkiye, AB'ye üye olmadığı için ABD pazarına, ABD'nin belirlediği gümrük vergisi üzerinden pazara erişim sağlayacaktır. Böylece, Türk mallarının ABD pazarındaki payının azalmasına yol açarken Türkiye'ye gümrüksüz giren ABD mallarının ülkemizde Pazar payı artacağı beklenmektedir. Bu yüzden Türkiye ile ABD arasındaki mevcut ticaret dengesinin olumsuz etkileneceği tahmin edilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin, AB-ABD arasında gerçekleştirilmesi planlanan TTIP 'den olumsuz etkilenmemesi için ABD ile bir STA imzalamalı ya da gerçekleşmesi düşünülen TTIP'e katılmalıdır.

Tablo 3.2. Türkiye-ABD Dış Ticaret Verileri (Milyon ABD \$)

Yıllar	Türkiye'nin Toplam İhracatı	Türkiye'nin Toplam İthalatı	Genel Dış Ticaret Dengesi	Türkiye'nin ABD'ye Toplam İhracatı	Türkiye'nin ABD'den Toplam İthalatı	Türkiye-ABD Dış Ticaret Dengesi	Türkiye'nin Toplam İhracatı İçindeki ABD'nin % Payı	Türkiye'nin Toplam İthalatı İçindeki ABD'nin % Payı
2000	27,77	54,50	-26,73	3,14	3,91	-0,78	11,29	7,18
2001	31,33	41,40	-10,06	3,13	3,26	-0,14	9,98	7,88
2002	36,06	51,55	-15,49	3,36	3,10	0,26	9,31	6,01
2003	47,25	69,34	-22,09	3,75	3,50	0,26	7,94	5,04
2004	63,17	97,54	-34,37	4,86	4,75	0,11	7,69	4,86
2005	73,48	116,77	-43,30	4,91	5,38	-0,46	6,68	4,60
2006	85,53	139,58	-54,04	5,06	6,26	-1,20	5,92	4,49
2007	107,27	170,06	-62,79	4,17	8,17	-4,00	3,89	4,80
2008	132,03	201,96	-69,94	4,30	11,98	-7,68	3,26	5,93
2009	102,14	140,93	-38,79	3,24	8,58	-5,34	3,17	6,09
2010	113,88	185,54	-71,66	3,76	12,32	-8,56	3,30	6,64
2011	134,91	240,84	-105,93	4,58	16,03	-11,45	3,40	6,66
2012	152,46	236,55	-84,08	5,60	14,13	-8,53	3,68	5,97
2013	151,80	251,66	-99,86	5,64	12,60	-6,96	3,72	5,01
2014	157,61	242,18	-84,57	6,34	12,73	-6,39	4,02	5,26
2015	143,84	207,21	-63,36	6,40	11,13	-4,73	4,45	5,37

Tablo 3.3. BEC'e Göre Türkiye-ABD Dış Ticareti (Bin \$)

Yıllar	Yatırım(Sermaye)Malları			Hammadde (Aramaları)			Tüketim Malları			Diğerleri			Toplam		
	x	m	Denge	x	m	Denge	x	m	Denge	x	m	Denge	x	m	Denge
2000	344,02	1.222,89	-878,87	1.073,34	2.375,33	-1.301,99	1.715,47	269,20	1.446,27	2,33	43,61	-41,27	3.135,16	3.911,02	-775,86
2001	386,67	635,77	-249,10	1.053,40	2.262,45	-1.209,05	1.680,70	254,75	1.425,95	5,00	108,33	-103,33	3.125,77	3.261,30	-135,53
2002	95,03	535,19	-440,16	1.206,27	2.149,63	-943,36	2.046,57	301,88	1.744,69	8,26	112,40	-104,14	3.356,13	3.099,10	257,03
2003	262,60	516,96	-254,36	1.254,17	2.517,14	-1.262,97	2.232,18	385,78	1.846,41	2,60	75,90	-73,30	3.751,55	3.495,77	255,78
2004	210,33	210,33	0,00	2.303,44	2.941,38	-637,94	2.340,09	483,01	1.857,07	6,18	36,41	-30,23	4.860,04	4.745,19	114,85
2005	146,09	964,73	-818,64	2.280,70	3.658,50	-1.377,81	2.471,39	570,76	1.900,63	12,54	181,56	-169,02	4.910,72	5.375,55	-464,83
2006	183,07	1.445,25	-1.262,18	2.728,24	4.116,42	-1.388,18	2.003,37	638,56	1.364,81	146,17	60,64	85,53	5.060,85	6.260,87	-1.200,02
2007	158,34	1.343,31	-1.184,97	2.165,88	6.035,97	-3.870,10	1.827,01	727,02	1.099,99	19,46	59,77	-40,31	4.170,69	8.166,07	-3.995,38
2008	208,77	1.997,08	-1.788,31	2.497,20	8.873,52	-6.376,32	1.574,82	980,15	594,67	19,15	125,18	-106,03	4.299,94	11.975,93	-7.675,99
2009	173,72	1.468,69	-1.294,97	1.593,61	5.848,17	-4.254,56	1.449,98	963,55	486,43	23,29	295,33	-272,04	3.240,60	8.575,74	-5.335,14
2010	181,01	3.229,31	-3.048,31	1.965,76	7.921,38	-5.955,62	1.598,41	935,37	663,04	17,74	232,69	-214,95	3.762,92	12.318,75	-8.555,83
2011	179,58	3.572,47	-3.392,90	2.546,21	11.055,16	-8.508,95	1.801,98	1.098,23	703,75	56,26	308,26	-252,00	4.584,03	16.034,12	-11.450,09
2012	310,76	2.929,19	-2.618,43	3.189,65	9.475,67	-6.286,01	2.050,25	1.059,40	990,85	53,57	666,29	-612,72	5.604,23	14.130,55	-8.526,32
2013	367,61	2.116,35	-1.748,74	3.161,05	9.053,75	-5.892,70	2.023,83	1.179,13	844,70	87,75	246,94	-159,19	5.640,25	12.596,17	-6.955,92
2014	402,27	2.740,97	-2.338,70	4.117,70	8.419,24	-4.301,54	1.781,64	1.376,05	405,59	40,23	191,30	-151,07	6.341,84	12.727,56	-6.385,72
2015	412,47	2.923,99	-2.511,52	3.805,14	6.789,18	-2.984,04	2.123,36	1.209,38	913,98	54,93	205,42	-150,49	6.395,90	11.127,97	-4.732,07

x: İhracat m: İthalat

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (BEC Sınıflamasına Göre Dış Ticaret) (www.tuik.gov.tr; E.T:18.06.2016)

Tablo 3.4. SITC-3'e Göre Türkiye-ABD Dış Ticareti (Bin \$)

SITC Mal Grupları	Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri (0)		İçki ve Tütün (1)		Akaryakt Hareketli Yenilmeyen Hammaddeler (2)		Mineral Yağlar ve Alkali Ürünler (3)		Hayvansal, Bitkisel, Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar (4)		Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri (5)		Başka Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar (6)		Makineler ve Ulaştırma Araçları (7)		Çeşitli Mamül Eşya (8)		SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar (9)		Yıl Toplamı	
	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m
Yıllar	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m
2000	96,94	256,66	102,98	225,69	52,95	404,65	53,02	156,86	12,88	94,83	65,61	527,84	911,64	258,64	593,41	1620,01	1335,34	340,89	0,00	24,95	3135,16	3911,02
2001	103,13	178,68	143,51	181,52	45,65	402,28	59,98	74,33	19,83	91,23	62,04	460,16	822,07	179,82	561,75	1288,17	1306,79	311,56	1,02	83,54	3125,77	3261,30
2002	113,34	184,20	108,12	101,15	35,14	583,40	132,40	94,54	10,88	133,70	53,31	488,53	1098,46	180,85	258,14	936,18	1543,88	288,27	2,46	103,83	3356,13	3099,10
2003	135,80	331,03	101,52	84,55	39,26	763,66	124,17	127,20	40,95	134,96	76,47	659,49	1105,05	201,64	491,66	786,65	1635,33	333,47	1,34	73,11	3751,55	3495,77
2004	146,84	277,38	145,34	38,07	46,50	897,45	125,44	148,62	23,61	103,54	80,82	910,96	2118,69	246,58	505,82	1646,34	1658,06	423,64	2,93	52,62	4860,04	4745,19
2005	159,91	184,20	165,44	36,89	59,86	1207,46	517,30	297,16	50,60	132,16	99,17	1031,60	1887,71	363,41	597,75	1505,94	1453,57	557,75	9,40	58,98	4910,72	5375,55
2006	189,69	158,94	140,74	27,82	89,95	1655,71	383,38	276,29	41,60	137,85	115,71	1111,35	2154,57	383,63	772,48	1861,50	1166,41	561,01	6,32	86,76	5060,85	6260,87
2007	220,88	362,83	173,36	33,35	86,68	2526,91	316,87	338,41	39,37	175,57	104,57	1523,18	1544,95	542,27	685,53	1950,70	983,02	637,48	13,46	75,36	4170,69	8166,07
2008	252,37	691,61	98,35	42,21	89,23	3852,64	422,46	1431,94	13,39	230,24	144,98	1601,16	1864,35	655,39	770,03	2614,63	628,59	707,56	16,20	148,57	4299,94	11975,93
2009	232,51	440,69	185,93	37,67	52,60	2109,19	114,33	739,64	26,27	152,42	135,67	1398,94	1001,82	516,71	1044,95	2246,81	431,39	628,16	15,12	305,51	3240,60	8575,74
2010	283,47	596,90	113,33	36,41	94,40	3136,15	193,40	823,12	12,74	143,26	147,65	1635,24	1347,35	741,03	1063,48	4221,13	492,52	706,14	14,58	279,38	3762,92	12318,75
2011	318,68	887,77	110,31	53,01	130,75	4614,65	150,61	1499,81	5,68	156,22	165,51	2199,48	1801,84	839,06	1351,13	4464,28	500,85	810,00	46,67	509,83	4584,03	16034,12
2012	345,80	546,90	169,13	66,59	108,97	4238,39	162,93	1549,88	18,01	128,31	218,53	1812,57	2217,20	777,85	1763,92	3634,64	586,17	792,68	13,57	582,74	5604,23	14130,55
2013	381,10	861,50	151,53	67,66	131,08	3598,36	149,83	1149,15	93,83	78,63	211,77	1914,42	2170,13	895,53	1673,13	2781,69	636,73	873,83	41,11	375,40	5640,25	12596,17
2014	461,66	623,81	193,37	71,39	152,18	3179,58	101,33	1074,46	15,65	70,37	208,09	2015,80	2988,79	863,32	1518,36	3610,39	690,59	928,86	11,80	289,58	6341,84	12727,56
2015	484,84	399,02	152,42	67,36	128,00	2391,00	48,12	688,73	10,76	29,23	225,54	1737,36	2747,94	829,16	1796,90	3934,88	773,94	821,76	27,44	229,48	6395,90	11127,97

x: Türkiye'nin İhracatı m: Türkiye'nin İthalatı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr; E.T:23.06.2016)

3.2.2. Türkiye-Avrupa Birliği Arasındaki Dış Ticaret

2000-2015 dönemi Türkiye-AB arasındaki dış ticaret verileri tablo 3.5'de yer almaktadır. Yıllar itibarıyla Türkiye'nin AB ülkelerine ihracatında artış olurken Türkiyat'ın toplam ihracatı içerisinde AB'nin payı ise azalmıştır. Şöyle ki Türkiye 2000 yılında AB(28)'e toplam 15,69 milyar ABD dolarlık ihracat yaparken bu değer Türkiye'nin toplam ihracatı içerisindeki payı %56,48 idi. 2015 yılına gelindiğinde ise bu değerler sırasıyla 64 milyar ABD doları ve %44,49 olmuştur. Aynı durum ithalat içinde geçerlidir. Yıllar itibarıyla Türkiye'nin AB'den ithalatı değer olarak artış gösterirken, toplam ithalat içerisindeki payı azalmıştır.

Tablo 3.5. Türkiye-AB Dış Ticaret Verileri (Milyar ABD \$)

Yıllar	Türkiye'nin Toplam İhracatı	Türkiye'nin Toplam İthalatı	Genel Dış Ticaret Dengesi	Türkiye'nin AB'ye Toplam İhracatı			Türkiye'nin AB'den Toplam İthalatı			Türkiye-AB Dış Ticaret Dengesi	Türkiye'nin Toplam İhracatı İçindeki AB'nin % Payı	Türkiye'nin Toplam İthalatı İçindeki AB'nin % Payı
				AB15	AB25	AB28	AB15	AB25	AB28			
2000	27,77	54,50	-26,73	14,51	15,09	15,69	26,61	27,39	28,55	-12,86	56,48	52,39
2001	31,33	41,40	-10,06	16,12	16,85	17,58	18,28	18,95	19,84	-2,27	56,09	47,93
2002	36,06	51,55	-15,49	18,46	19,47	20,46	23,32	24,52	25,70	-5,24	56,73	49,85
2003	47,25	69,34	-22,09	24,48	25,90	27,48	31,70	33,49	35,16	-7,68	58,15	50,70
2004	63,17	97,54	-34,37	32,59	34,45	36,70	42,35	45,44	48,13	-11,43	58,10	49,34
2005	73,48	116,77	-43,30	35,87	38,40	41,53	45,47	49,22	52,78	-11,25	56,53	45,20
2006	85,53	139,58	-54,04	40,95	44,02	48,15	50,74	55,05	59,45	-11,30	56,29	42,59
2007	107,27	170,06	-62,79	50,08	54,69	60,75	57,79	63,33	68,47	-7,72	56,64	40,26
2008	132,03	201,96	-69,94	51,78	57,25	63,72	62,65	69,02	74,51	-10,79	48,26	36,89
2009	102,14	140,93	-38,79	39,37	43,43	47,23	47,87	53,13	56,62	-9,39	46,24	40,17
2010	113,88	185,54	-71,66	44,36	48,59	52,93	59,95	67,03	72,39	-19,46	46,48	39,02
2011	134,91	240,84	-105,93	52,25	57,85	62,59	75,89	84,85	91,44	-28,85	46,39	37,97
2012	152,46	236,55	-84,08	49,42	55,02	59,40	73,12	81,46	87,66	-28,26	38,96	37,06
2013	151,80	251,66	-99,86	52,02	58,25	63,04	76,77	85,91	92,46	-29,42	41,53	36,74
2014	157,61	242,18	-84,57	56,29	63,18	68,51	73,79	82,44	88,78	-20,27	43,47	36,66
2015	143,84	207,21	-63,36	53,01	59,26	64,00	65,30	73,68	78,67	-14,67	44,49	37,97

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Veri Tabanı (www.tuik.gov.tr; E.T:15.06.2016)

4. SONUÇ

Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP)'in gerçekleşmesi halinde dünya ticaretinin bu durumdan etkilenmemesi kaçınılmazdır. Dünya dış ticaretinin en önemli iki aktörünün oluşturacağı bir serbest ticaret bölgesi dünya nüfusunun yaklaşık %11,32'sini, dünya GSYİH'sinin %46,51'ini, dünya toplam ihracatının %42,04'ünü, dünya ithalatının ise %45,47'sini kapsamaktadır. TTIP, üçüncü ülkelerin ticaretini olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir. Aynı şekilde bu süreç başarıya ulaşırsa TTIP bölgesinde uygulamaya konulacak ortak kurallarında dünya ticaretine yansımaları ortaya çıkacak bir diğer etkidir.

Türkiye, TTIP'den olumsuz etkilenmesi beklenen ülkelerin başında yer almaktadır. Şöyle ki, 1996 yılında Türkiye ile AB arasında oluşturulan gümrük birliği

tahsis edilmiştir. AB ile Türkiye arasında oluşturulan gümrük birliği gereği, Türkiye'nin diğer ülkelerle yapmış olduğu serbest ticaret anlaşmalarından (STA) AB aynı şekilde faydalanabilmekte iken, AB'nin diğer ülkelerle yapmış olduğu STA'lardan ise Türkiye faydalanamamaktadır. Yani Türkiye, pazarını üçüncü ülkelere otomatik olarak açmakla mükelleftir. Buna karşın Türkiye, AB üyesi olmadığı için bu ülkelerin pazarlarına aynı şartlarda girememektedir.

Tablo 3.6. BEC'e Göre Türkiye-AB Dış Ticareti (Bin \$)

Yıllar	Yatırım (Sermaye) Malları			Hammede (Aramaları)			Tüketim Malları			Diğerleri			Toplam		
	x	m	Denge	x	m	Denge	x	m	Denge	x	m	Denge	x	m	Denge
2000	686,40	7.238,46	-6.552,06	5.196,40	14.323,06	-9.126,66	8.619,92	4.940,78	3.679,15	7,67	108,01	-100,34	14.510,38	26.610,31	-12.099,92
2001	949,02	4.188,69	-3.239,67	5.455,18	10.680,24	-5.225,06	9.019,35	2.243,70	6.775,65	6,42	183,24	-176,82	15.429,97	17.295,87	-1.865,90
2002	1.299,65	5.311,33	-4.011,68	5.835,40	14.678,62	-8.843,22	11.306,92	2.995,80	8.311,12	16,57	335,28	-318,71	18.458,53	23.321,04	-4.862,50
2003	2.169,36	6.958,78	-4.789,42	7.457,15	19.587,48	-12.130,32	14.814,86	4.841,70	9.973,16	42,76	307,97	-265,21	24.484,14	31.695,94	-7.211,80
2004	3.471,42	9.871,90	-6.400,48	10.069,34	24.971,61	-14.902,26	18.948,66	7.181,89	11.766,77	99,62	326,94	-227,32	32.589,04	42.352,35	-9.763,30
2005	4.139,38	10.695,40	-6.556,02	10.827,02	26.998,11	-16.171,10	20.803,06	7.462,80	13.340,26	102,95	312,12	-209,16	35.872,41	45.468,44	-9.596,03
2006	4.757,81	11.906,28	-7.148,47	14.218,45	30.454,77	-16.236,32	21.898,53	8.085,46	13.813,07	70,99	291,85	-220,85	40.945,78	50.738,37	-9.792,58
2007	6.959,02	13.226,84	-6.267,82	18.140,16	35.380,34	-17.240,19	24.855,44	8.864,45	15.990,98	126,78	315,37	-188,58	50.081,39	57.787,01	-7.705,62
2008	7.873,34	13.276,48	-5.403,14	19.489,25	39.729,06	-20.239,82	24.268,32	9.404,94	14.863,38	150,87	241,33	-90,45	51.781,77	62.651,82	-10.870,05
2009	4.426,31	9.566,95	-5.140,64	12.827,87	29.465,39	-16.637,52	21.947,52	8.714,34	13.233,18	167,13	121,51	45,62	39.368,83	47.868,19	-8.499,36
2010	5.076,26	11.914,50	-6.838,24	16.199,37	36.799,18	-20.599,81	23.032,38	11.082,03	11.950,35	54,54	150,23	-95,69	44.362,55	59.945,93	-15.583,38
2011	5.905,56	16.604,00	-10.698,43	20.924,27	46.280,78	-25.356,51	25.361,03	12.843,89	12.517,14	56,96	164,78	-107,82	52.247,82	75.893,44	-23.645,63
2012	5.283,54	14.861,63	-9.378,09	19.655,90	46.964,12	-27.308,22	24.436,32	11.339,48	13.096,84	48,66	154,68	-106,03	49.424,42	73.119,92	-23.695,50
2013	5.846,75	15.950,69	-10.103,94	20.662,18	47.920,21	-27.258,03	25.472,76	12.747,09	12.725,67	43,18	148,58	-105,40	52.024,87	76.766,57	-24.741,70
2014	6.333,86	15.018,40	-8.684,53	21.899,27	46.919,21	-25.019,94	28.008,05	11.761,04	16.247,02	53,54	91,29	-37,75	56.294,73	73.789,93	-17.495,21
2015	6.410,15	14.497,12	-8.086,97	20.779,82	38.296,66	-17.516,84	25.736,36	12.460,74	13.275,62	79,75	62,81	16,94	53.006,08	65.317,34	-12.311,26

x: İhracat

m: İthalat

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (BEC Sınıflamasına Göre Dış Ticaret) (www.tuik.gov.tr ; E.T:18.06.2016)

Tablo 3.7. SITC-3'e Göre Türkiye-AB Dış Ticareti (Bin \$)

SITC Mal Grupları	Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri (0)		İçki ve Tütün (1)		Akaryakt Haric Yenilmeyen Hammaddeler (2)		Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler (3)		Hayvansal, Bitkisel, Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar (4)		Başka Yerde Belirlenmeyen Kimya Sanayi ve Buna Bağlı Sanayi Ürünleri (5)		Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar (6)		Makineler ve Ulaştırma Araçları (7)		Çeşitli Mamül Eşya (8)		SITC'de Sınıflandırılmamış Eşya (9)		Yıl Toplamı	
	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m	x	m
2000	1.461,06	348,47	169,95	25,13	480,12	959,38	138,80	637,47	16,94	88,20	353,63	4.689,60	3.809,58	3.341,00	3.083,40	13.906,88	5.217,00	2.003,36	0,00	10,82	14.510,38	26.610,31
2001	1.441,21	222,03	115,11	24,50	371,57	773,28	203,32	207,11	98,10	49,86	399,56	3.967,76	4.168,68	3.219,63	3.340,28	8.037,92	5.374,54	1.497,63	6,08	280,72	16.118,23	18.280,41
2002	1.461,06	323,78	156,43	36,32	415,31	1.229,40	200,39	274,53	33,28	65,03	379,83	4.605,07	3.967,04	3.919,29	4.965,89	8.854,64	6.266,64	1.678,67	7,98	164,58	17.748,69	22.037,05
2003	1.689,18	431,80	144,59	56,72	488,11	1.581,55	212,61	460,20	109,66	74,86	453,68	5.992,35	5.168,14	4.991,38	7.221,73	13.686,47	8.087,39	2.915,71	10,37	513,45	23.585,87	29.904,46
2004	2.284,35	465,71	152,60	97,56	630,09	1.600,67	344,50	516,61	67,34	65,22	681,84	7.900,34	6.724,88	6.332,17	11.096,41	10.954,54	9.372,73	2.579,37	31,67	315,26	31.386,32	39.927,46
2005	3.114,00	531,99	243,43	126,42	696,21	1.960,28	494,29	700,08	203,11	84,22	765,20	9.625,09	7.080,44	7.592,49	12.738,39	21.617,51	10.487,98	3.124,67	49,36	105,70	35.872,41	45.468,44
2006	2.879,84	617,18	261,71	137,05	919,34	2.466,37	1.090,41	1.008,59	84,77	37,17	1.042,65	10.589,12	8.528,83	8.415,73	15.163,45	23.848,30	10.871,57	3.457,56	103,21	161,30	40.945,78	50.738,37
2007	3.210,24	758,03	214,79	139,84	1.121,66	3.177,71	1.169,34	985,23	45,20	46,25	1.175,33	11.951,03	10.498,28	9.854,88	19.594,49	26.705,36	12.977,99	3.986,79	356,07	181,87	50.081,39	57.787,01
2008	3.281,05	904,65	281,86	168,23	1.036,19	3.919,94	1.652,76	2.210,43	33,86	45,53	1.598,61	13.229,66	10.720,30	10.854,55	20.588,33	26.816,40	12.536,22	4.375,93	182,79	126,52	51.781,77	62.651,82
2009	3.033,03	831,56	242,38	196,00	647,28	2.864,05	722,17	1.522,95	27,22	27,59	1.155,60	10.800,22	7.625,60	7.901,89	15.013,82	20.449,00	10.701,03	3.189,75	200,73	85,17	39.368,83	47.868,19
2010	3.359,22	944,65	296,01	188,22	997,12	4.443,72	648,80	2.331,48	38,04	44,88	1.624,77	12.888,62	9.177,41	9.630,59	16.359,41	25.767,34	11.710,27	3.610,09	211,50	96,36	44.362,55	59.945,93
2011	3.726,98	1.513,93	190,35	246,75	1.213,28	4.852,38	1.183,09	4.929,74	21,17	53,71	1.856,22	14.668,56	11.989,64	11.627,03	18.769,88	33.122,29	12.950,39	4.526,32	336,82	352,74	52.247,82	75.893,44
2012	3.619,03	1.535,61	153,62	277,36	1.056,63	5.349,39	1.487,21	6.384,39	24,32	40,06	1.990,48	13.942,51	9.944,13	11.317,36	17.979,71	28.389,54	12.521,28	4.262,68	647,50	621,03	49.424,42	73.119,92
2013	3.851,19	1.328,97	175,62	313,72	1.111,27	4.734,10	1.675,27	5.599,42	122,39	55,71	1.972,60	14.955,04	11.011,80	12.161,25	18.886,75	32.296,75	13.018,06	4.720,12	99,92	605,98	52.024,87	76.766,57
2014	4.411,25	1.270,65	231,01	356,54	1.280,73	4.615,28	1.276,05	5.233,12	17,02	51,41	2.233,20	15.151,81	11.434,63	11.813,09	21.273,16	30.028,28	13.934,07	4.560,05	223,61	711,69	56.294,73	73.789,93
2015	4.528,47	1.390,23	165,58	327,42	1.024,53	3.134,01	1.037,90	2.673,02	16,70	45,27	2.068,69	13.147,31	10.237,68	10.205,27	20.389,41	28.840,38	12.170,77	4.087,79	1.366,35	466,61	53.006,08	65.317,34

x: Türkiye'nin İhracat m: Türkiye'nin İthalat
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu(www.tuik.gov.tr; E.T: 25.06.2016)

Bu durumda Türkiye'nin ABD pazarında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mal gruplarında TTIP sonra dezavantajlı duruma düşmesi beklenebilmektedir. SITC-3 basamak iki mal sınıflandırılması bazında yapılan analizde özellikle 03, 05, 06, 07, 27, 34, 52, 56, 58, 65, 66, 67, 78, 83, 84 ve 85 gruplarında Türkiye'nin ABD'ye karşı üstünlüğü söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. TTIP sonrası, ABD mallarının Türk pazarına kısmen veya tamamen gümrük vergisiz girmesi bu mal gruplarında Türkiye'nin karşılaştırmalı üstünlüğünün kaybedilmesine ve dezavantajlı duruma düşmesine neden olması beklenebilmektedir. ABD'nin Türk mallarına uyguladığı gümrük vergisi oranı durumun ana belirleyicisi olacaktır. Türkiye bu süreçte ortaya çıkabilecek olumsuzlukları ya direkt olarak TTIP bölgesine dahil olarak ya da eş zamanlı ABD ile oluşturulacak bir STA aracılığıyla ortadan kaldırmaya çalışmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akhtar, S.I. ve Jones, V.C. (2014). “Proposed Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): In Brief”. *Congressional Research Service* 7-5700 .
- Akman, M. (2014). “Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı: Ortaya Çıkaran Etkiler, Kapsamı, Etkileri ve Güçlükleri”. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:36,Sayı:2.
- Akman, M. (2013). “AB-ABD Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı ve Türkiye”. *TEPAV(Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı)Raporu/R201305*.
- Akses, S. (2014). “Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Müzakereleri: Son Durum”. İKV Değerlendirme Notu: 83.
- Çelebi, I. (2013). “ ABD ve AB’nin Yeni Ekonomik İşbirliği Stratejileri Ve Türkiye’ye Etkileri”, *Marmara Avrupa Araştırma Dergisi*, Cilt:21, Sayı:2.
- European Commission. (2016). “Contents Of The Transatlantic Trade And Investment Partnership, How TTIP Would Work”. <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/contents/>. (E.T:15.09.2016).
- European Commission. (2016). “Public Report Of The 14th Round Of Negotiations For The Transatlantic Trade And Investment Partnership”. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/august/tradoc_154837.pdf. (E.T. :05.09.2016).
- Güllü, İ. , (2014),”AB-ABD Serbest Ticaret Anlaşması Sürecine Türkiye-AB Gümrük Birliği Anlaşması Özelinde Bir Bakış”, *Bilge Strateji*, Cilt:6, Sayı:11.
- İzmir Ticaret Odası. (2015). *Amerika Birleşik Devletleri Ülke Raporu*. İzmir
- Kalaycı, C. Ve Artan, S. (2009). “Gümrük Birliğinin Türkiye’nin Dış Ticaretine Etkileri: Panel Veri Analizi”, *EconAnadolu2009: Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi*. Eskişehir.
- Kirişçi, K. (2013). “Turkey and the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Boosting the Model Partnership wit the United States”. *Center on the United States and Europe at Brookings, Turkey Project Policy Paper No:2*.
- Kotzios, N. ve Liacouras P. (2006). *EU-US Relations: Repairing The Transatlantic Rift*. Palgrave Macmillan:Houndmills.
- OECD. (2013). “The Transatlantic Trade and Investment Partnership: Why Does It Matter”. <https://www.oecd.org/trade/TTIP.pdf>. (E.T:15.08.2016).
- Özdemir G. (2013). AB-ABD Transatlantik Ticaret Ortaklığı Anlaşması Ve Türkiye Toplantısı. İstanbul Sanayi Odası.
- Özdemir, O. (2015), Avrupa Birliği – Amerika Birleşik Devletleri Serbest Ticaret Anlaşması (TTIP) : Türkiye Dış Ticareti İle Tarım Sektörü Üzerine Etkileri. T.C. Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği Ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. Avrupa Birliği Uzmanlık Tezi. Ankara.
- Özturak, F. ve Duvar, O. (2014). “AB-ABD Arasında Gerçekleştirilecek Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması: Türkiye Ekonomisi Üzerine Olası Etkileri”. *Toplumcu Düşünce Enstitüsü Değerlendirme Raporu*. RPR-Ekon/14-001.
- Sandalcılar, A. (2011). “Türkiye-Suriye Dış Ticaretinin Sektörel Analizi”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. Cilt 25. Sayı 3-4.
- Schott, J. ve Cimino, C. (2013). ‘Crafting a Transatlantic Trade and Investment Partnership: What Can Be Done?’. *PIIE Policy Brief*. Washington DC.
- Seyidoğlu, H. (2002). *Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*. 3.Baskı. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Seyidoğlu, H. (2009). *Uluslararası İktisat-Teori Politika ve Uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- TÜİK. (2016). www.tuik.gov.tr. (E.T:12.08.2016)
- TÜİK. (2008). *Dış Ticaret İstatistikleri ve Endeksleri Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-2*. Ankara:TÜİK Matbaası.
- TÜRKONFED: Türk Girişim Ve İş Dünyası Konfederasyonu. (2016). “Transatlantik Ticaret Ve Yatırım Ortaklığı’nın (TTIP) Türkiye’deki Kobi’lere Etkisi Ve Politika Önerileri”. http://turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed_ttip_kiptapcik_press.pdf. (E.T:15.08.2016).
- UNSD. (2007), *Statistics Division, Future Revision of the Classification by Broad Economic Categories (BEC)*. New York.
- Üstün N. (2013). “AB-ABD Ticaret ve Yatırım Anlaşması ve Türkiye’ye Etkileri”. Konya Ticaret Odası. (www.kto.org).